

Shrnutí analýzy výročních zpráv českých hnědouhelných společností

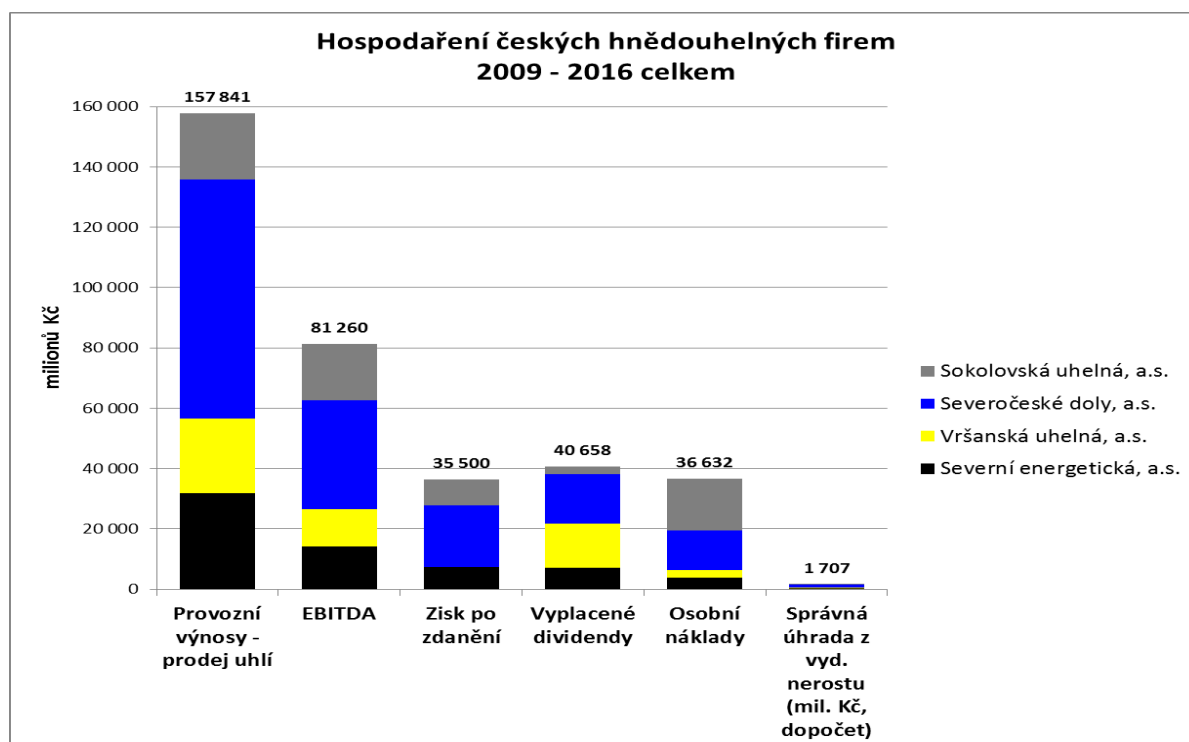
Autoři: Miroslav Ceman, energetický konzultant, Jan Rovenský, vedoucí energetické kampaně Greenpeace ČR, březen 2020

Toto shrnutí uvádí nejzajímavější údaje vyplývající z tabelárního přehledu výročních zpráv hnědouhelných společností působících v ČR za roky 2009 – 2018 tak, jak byly publikovány v obchodním rejstříku. Sledované období je rozděleno na 2 části a to na období do roku 2016 a období 2017 až 2018. Toto rozdělení vychází ze změny výpočtu úhrad z vydobytého nerostu od 1. ledna 2017. Pozornosti každého, kdo se o ekonomiku hnědouhelného hornictví zajímá, doporučujeme seznámit se s tabelárními přehledy, které obsahují výpočty k tomuto shrnutí.

1. Vývoj za období 2009 až 2016

V letech 2009 - 2016 čtyři firmy těžící v ČR hnědé uhlí:

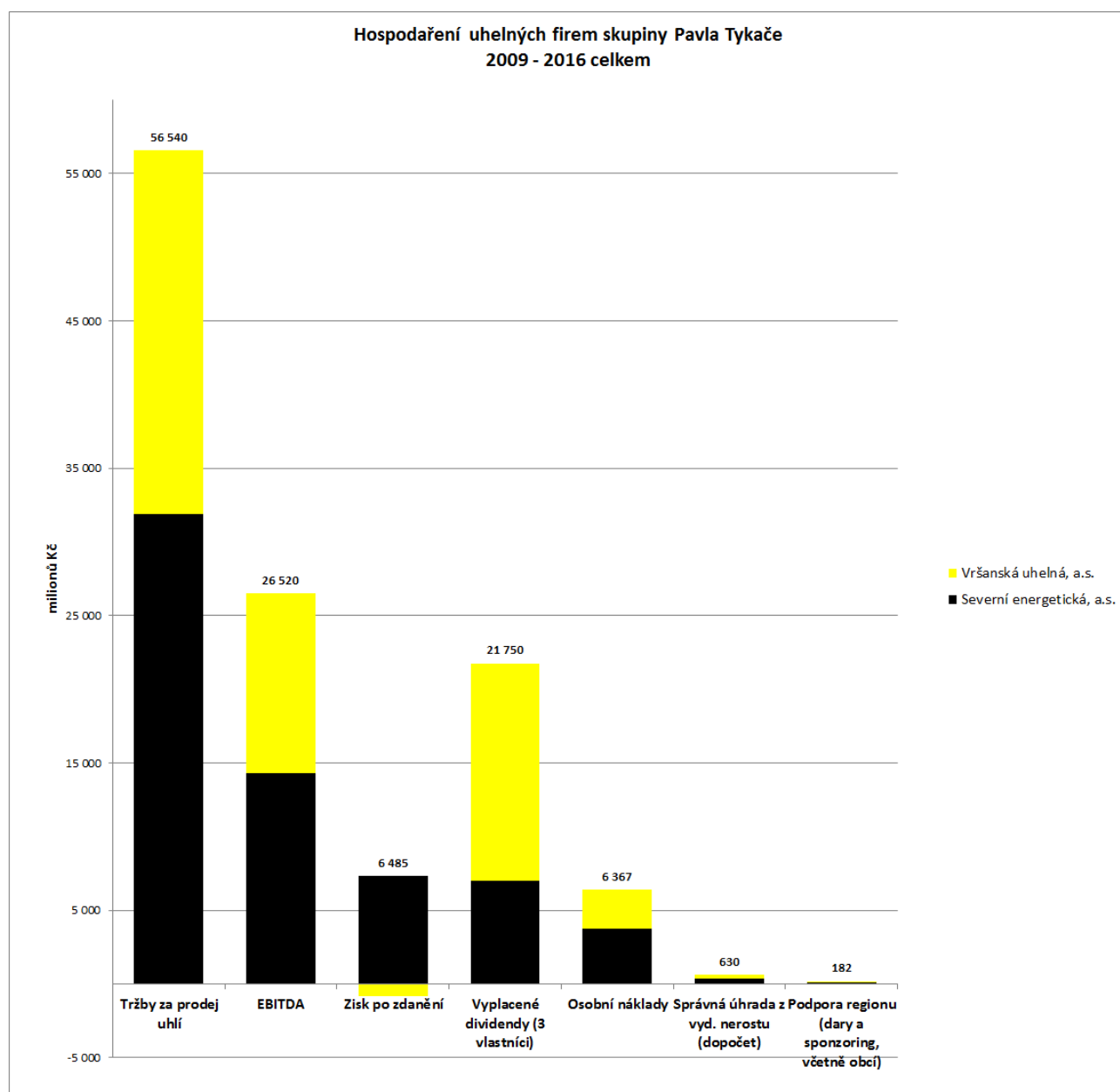
- prodaly hnědé uhlí (jehož vlastníkem je ze zákona stát) za necelých 158 miliard korun
- uvedené firmy vykázaly EBITDA přes 81 miliard korun
- uvedené firmy vykázaly zisk po zdanění přes 35 miliard korun
- jejich akcionáři si vyplátili dividendy přes 40 miliard korun (!)
- na osobních nákladech (mzdy + odvody) vynaložily přes 36 miliard korun
- stát dostal za toto uhlí ve formě úhrady z vydobytého nerostu 1,7 miliardy korun

Obr. 1: výsledky hospodaření českých hnědouhelných firem v letech 2009 – 2016

V některých firmách (konkrétně skupině firem Pavla Tykače tvořené Severní energetickou a Vršanskou uhelnou, vzniklé rozdělením bývalého holdingu Czech Coal) jsou tyto poměry ještě extrémnější (**dividendy 22 miliard, osobní náklady 6 miliard, úhrady z vydobytého uhlí méně než 0,7 miliardy**).

Zajímavé je v této souvislosti, že Pavel Tykač, Jan Dienstl a Tomáš Fohler si v uvedeném období vyplátili dividendy více než třínásobně převyšující čistý zisk společnosti po zdanění, což zákon o účetnictví normálně zakazuje. Zákon se jim podařilo obejít tím, že se uvedené ustanovení nevztahuje na rozdělení zisku z předchozích let. Rozdělení původní společnosti Czech Coal a přecenění jejích aktiv vedlo k „zázračnému“ vytvoření zisku z předchozích let ve výši 20 mld. Kč v nástupnických společnostech Vršanská uhelná, a.s. a Litvínovská uhelná, a.s. (nyní Severní energetická, a.s.). **Hospodářské výsledky Tykačových firem jsou tedy výrazně ovlivněny masivním odčerpáváním finančních prostředků z firmy formou dividend výrazně překračujících vykazovaný čistý zisk.**

Obr. 2: výsledky hospodaření uhelných firem skupiny Pavla Tykače v letech 2009 – 2016 celkem

Poměr úhrad z vydobytého nerostu (tedy toho, co měl z těžby stát) a čistého zisku všech českých hnědouhelných těžebních organizací (tedy toho, co měly z těžby ony) dosáhl za uvedené období poměru **5 % pro stát ku 95 % pro firmy**.

Poměr úhrad z vydobytého nerostu (tedy toho, co měl z těžby stát) a vyplacených dividend všech českých hnědouhelných těžebních organizací (tedy toho, co měli z těžby jejich vlastníci) dosáhl za uvedené období dokonce poměru **4 % pro stát ku 96 % pro vlastníky firem**.

Zajímavý je v této souvislosti i poměr vyplacených dividend a zisků za celý hnědouhelný sektor vůči jejich osobním nákladům (náklady za mzdy zaměstnancům a odvody) – vyplývá z něj, že výše dividend a zisku je srovnatelná s osobními náklady na všechny jejich zaměstnance (v případě skupiny Pavla Tykače byly dividendy pro tři vlastníky společnosti **dokonce trojnásobně vyšší**, než osobní náklady na cca 1 600 jejich zaměstnanců). **Tudíž na udržení stávající zaměstnanosti generují uvedené společnosti dostatek peněz, jde jenom o to, jak jsou jejich majitelé ochotni se o ně podělit se svými zaměstnanci.**

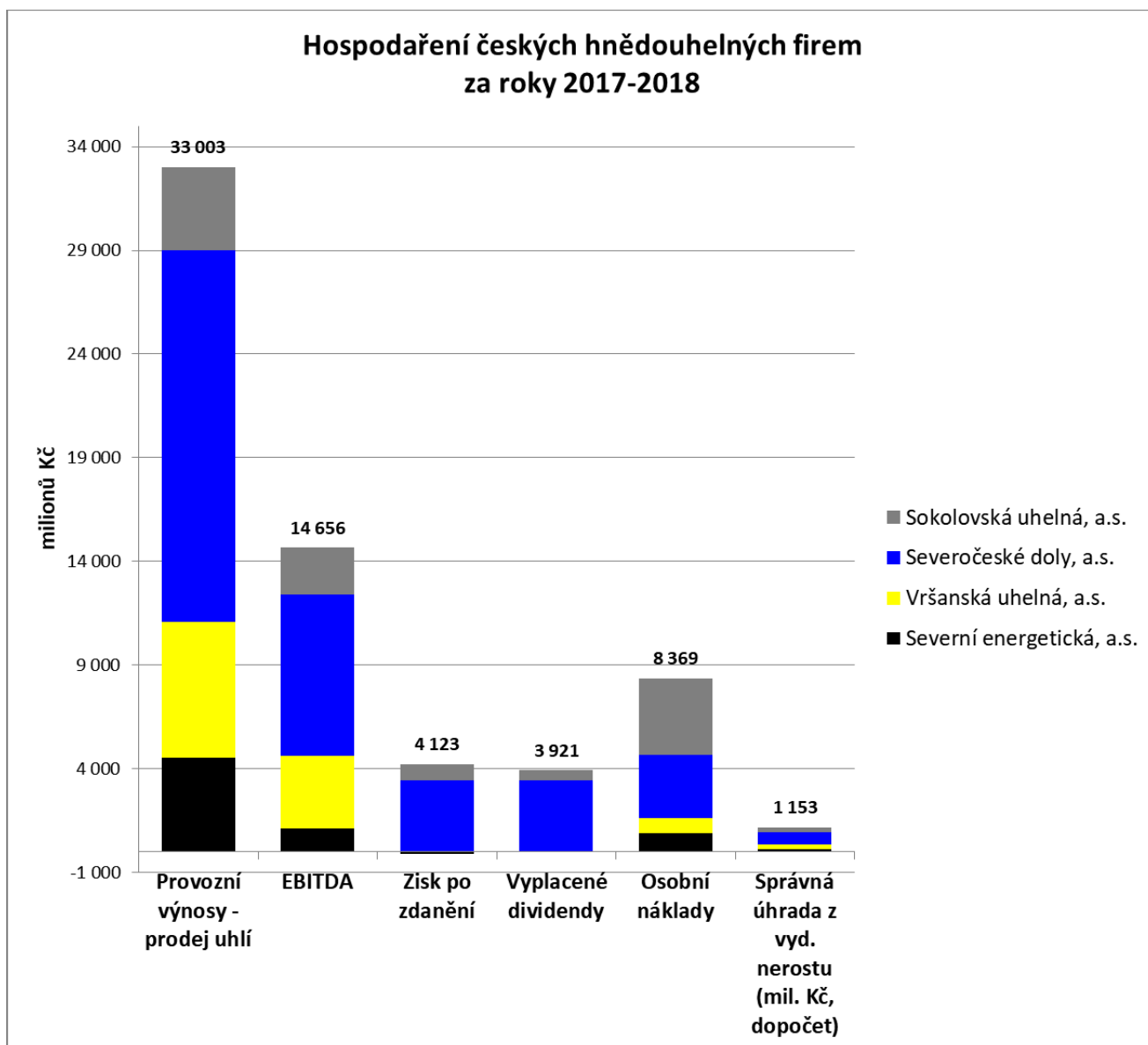
2. Vývoj za období za roky 2017-2018

Od 1. ledna 2017 došlo na základě novely horního zákona a návazného nařízení vlády ke změně výpočtu a k navýšení úhrad z vydobytého nerostu a zároveň ze zákona k fixaci této výše jako maximální (zvýšení je dle platné legislativy možné až od 1. 1. 2022, pokud vláda vydá příslušné nařízení). V roce 2017 vzrostla výše úhrad z vydobytého nerostu za hnědé uhlí z 202 (za rok 2016) na 577 milionů Kč, tudíž o cca 185%. Celkově za roky 2017-2018 byl poměr úhrad k čistému zisku těžebních organizací cca **28 %** (resp. cca 29 % z vyplacených dividend).

Při pohledu na období 2017 - 2018 obecně lze konstatovat, že dochází k zhoršení výsledků hospodaření uhelných firem. Toto zhoršení není důsledkem změny ve výši úhrad, ale je pravděpodobně dáno zhoršením externích tržních podmínek v celém uhelném a energetickém sektoru. Rozdíly mezi společnostmi ze stejného odvětví jsou ovšem zarážející. Zatímco v případě Severočeských dolů došlo pouze k mírnému snížení EBITDA, zisku a výplata dividend pokračovala ve stejné výši jako v předchozích letech, u Severní energetické došlo k výraznému propadu EBITDA, zisku a došlo k zastavení výplaty dividend. Naopak hospodaření Vršanské uhelné se mírně zlepšilo oproti předchozímu období.

Nejasné vazby mezi firmami Pavla Tykače by bylo vhodné osvětlit a hledat případný vliv na výsledky hospodaření jeho těžebních firem v ČR, které vykazují zcela odlišné výsledky oproti firmám ve stejném odvětví. V roce 2017 a 2018 si však akcionáři těchto společností žádné dividendy nevyplatily. Společnost Severní energetická navíc vykázala záporný zisk po zdanění. Zbýlé tři hnědouhelné společnosti však stále měly zisky v rozsahu desítek (Vršanská uhelná) či stovek (Sokolovská uhelná) milionů i miliard (Severočeské doly). Sokolovská uhelná a Severočeské doly také vyplatily stamilionové, resp. miliardové dividendy.

U Severočeských dolů je poměr výnosu úhrady z vytěženého nerostu k vyplaceným dividendám **15 % pro stát ku 85 % pro firmu** a u Sokolovské uhelné **28 % pro stát ku 72 % pro firmu**, v případě firem Pavla Tykače nedošlo v letech 2017 a 2018 k vyplacení dividend a jedna ze společností měla negativní zisk po zdanění. V této souvislosti je nutné připomenout, že právě Vršanská uhelná a Severní energetická vyplácely v minulých letech (2009-2016) enormní dividendy, dalece přesahující zisky v daných letech.

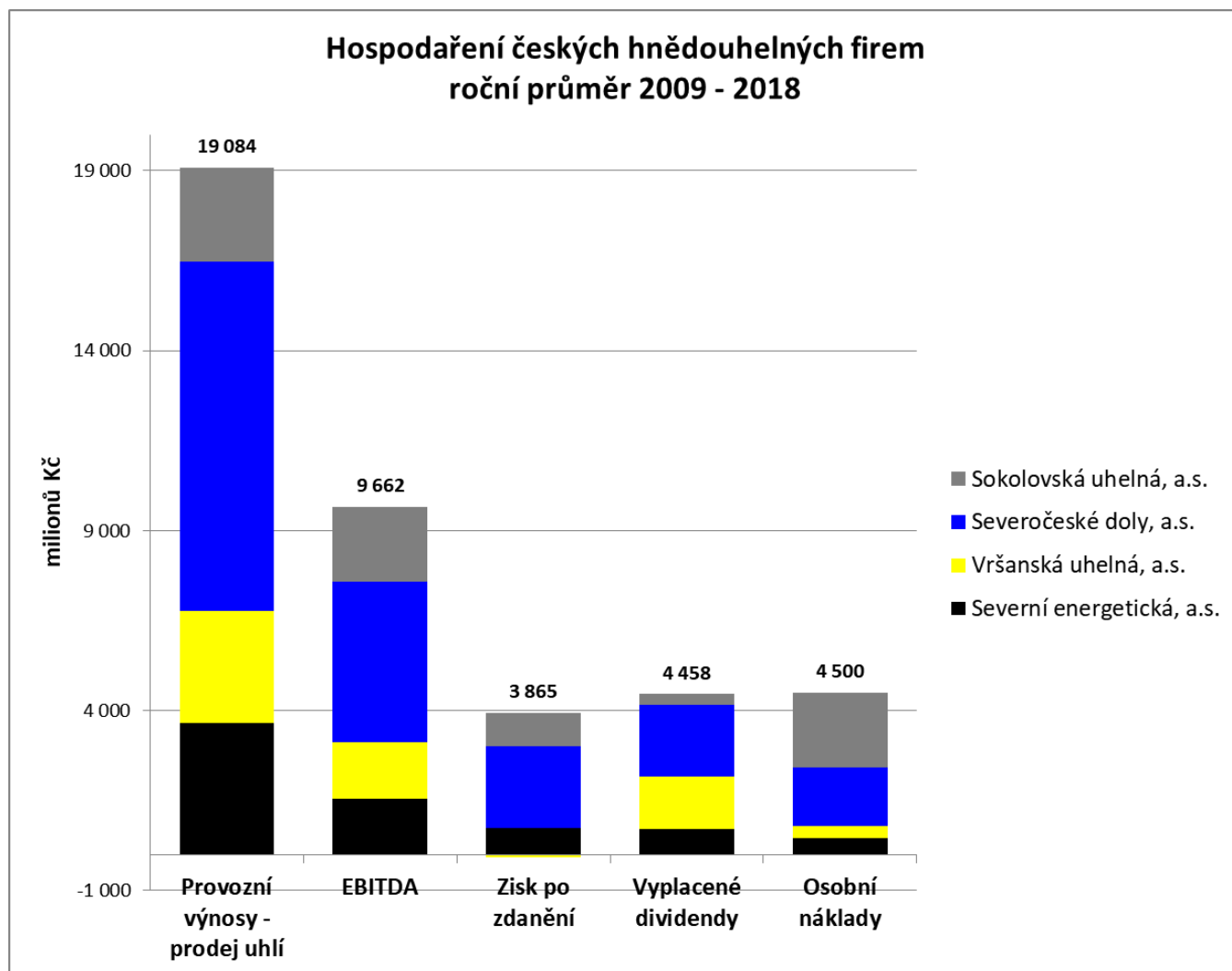

Obr. 3: výsledky hospodaření uhelných firem skupiny za roky 2017-2018

Období 2017-2018 je poněkud krátké a málo vypovídající, takže pokud bereme v potaz delší období tj. roční průměr za 10 předchozích let (2009 – 2018), 577 mil. Kč je jenom **15 % z čistého ročního zisku** resp. **13 % z vyplacených dividend za jeden rok**.

Jinými slovy poměr úhrad z vydobytoho nerostu (tedy toho, co měl z těžby stát) a čistého zisku všech českých hnědouhelných těžebních organizací (tedy toho, co měly z těžby ony) dosáhl za uvedené období poměru **13 % pro stát ku 87 % pro firmy**.

Poměr úhrad z vydobytoho nerostu (tedy toho, co měl z těžby stát) a vyplacených dividend všech českých hnědouhelných těžebních organizací (tedy toho, co měly z těžby ony) dosáhl za uvedené období poměru **11 % pro stát ku 89 % pro firmy**.

Obr. 4: výsledky hospodaření uhelných firem jako roční průměr v letech 2009 – 2018

Celkový přehled za roky 2009 - 2018 ukazuje, že i po zvýšení sazeb úhrad z vytěženého hnědého uhlí stále přetrvává nerovnoměrné rozdělení bohatství mezi těžební společnosti a stát, který je vlastníkem hnědého uhlí.

Zvýšení úhrad z vydobytého nerostu v roce 2017 ovlivnilo v případě společností Pavla Tykače a jeho společníků proporci mezi příjmem jeho společností (vyplacenými dividendami) a příjmem státu z dlouhodobého hlediska jen nepatrně. Za období 2009-2018 to bylo **22 miliard dividend pro Pavla Tykače a jeho společníky, oproti 0,95 mld. Kč pro stát na úhradách.**

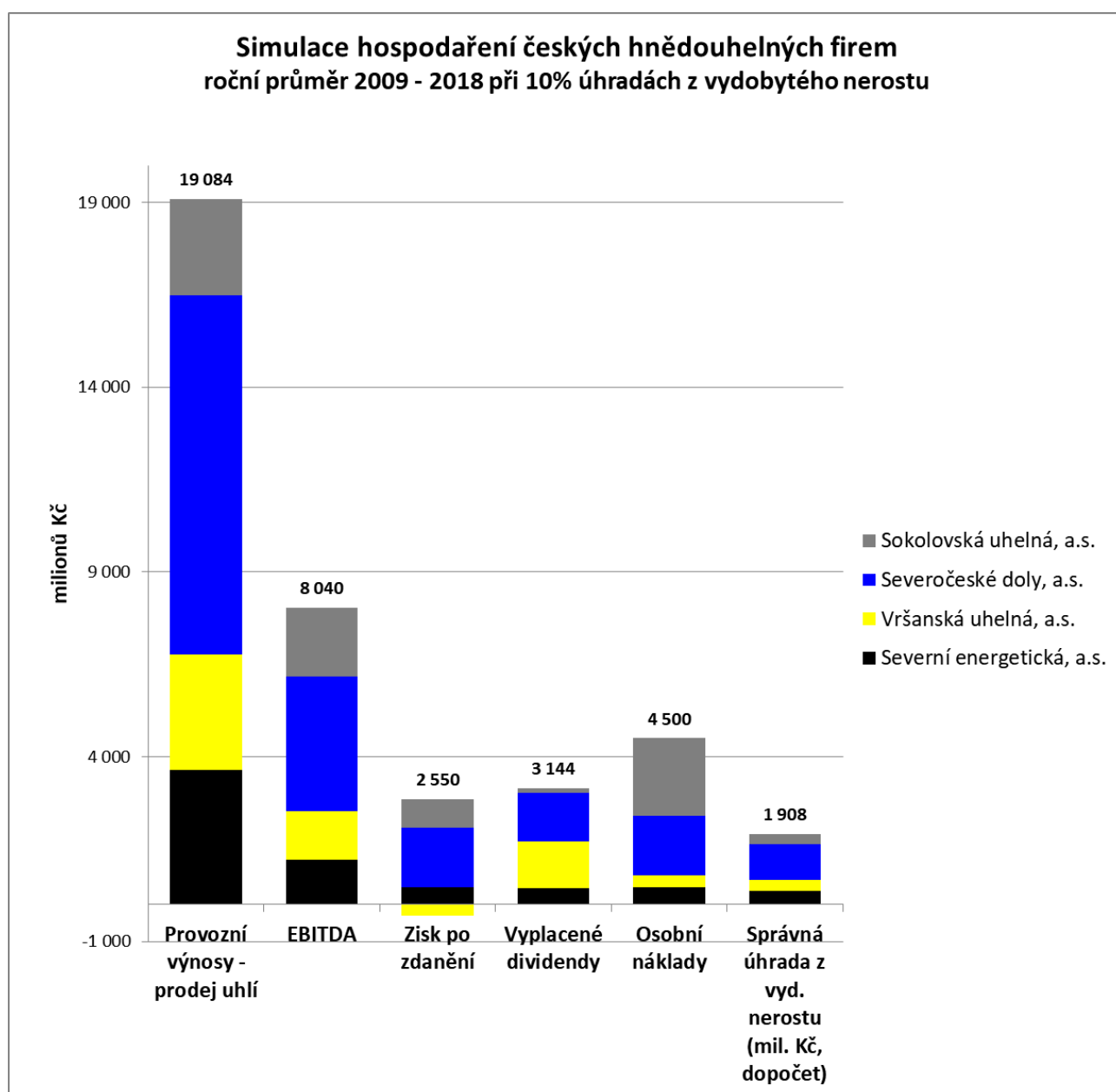
Hospodaření českých hnědouhelných firem 2009 až 2018 celkem						
	Provozní výnosy - prodej uhlí	EBITDA	Zisk po zdanění	Vyplacen é dividendy	Osobní náklady	Správná úhrada z vyd. nerostu (mil. Kč, dopočet)*
Severní energetická, a.s.	36 434,9	15 410,6	7 242,0	7 000,0	4 635,0	456,4
Vršanská uhelná, a.s.	31 203,0	15 710,0	-829,0	14 750,0	3 330,0	498,3
Severočeské doly, a.s.	97 110,0	44 693,0	22 959,0	19 812,0	16 155,0	1 457,2
Sokolovská uhelná, a.s.	26 096,0	20 807,0	9 274,0	3 016,6	20 881,0	447,7
Celkem	190 843,9	96 620,6	38 646,0	44 578,6	45 001,0	2 859,6

Tab. 1: Uvedené údaje vycházejí z hospodářských výsledků za období 2009 až 2018.

*úhrady nejsou veřejná data a byly dopočteny z hornických ročenek a informací z Výročních zpráv

3. Navrhovaná změna úhrad z vydobytého nerostu za hnědé uhlí

Náš návrh obsahuje **zvýšení úhrady** z vydobytého nerostu **na úroveň 10 % z tržní ceny hnědého uhlí bez korekce nákladovosti na těžbu** (z úrovně 1,5 % platné do roku 2016 resp. cca 3,5 % pro roky 2017&2018). Způsob výpočtu v tomto návrhu konkrétně nestanovujeme, nezabýváme se tím, jestli způsob výpočtu bude vycházet z prodejní ceny uhlí nebo jako pevná sazba z vytěženého uhlí. Jedná se nám o to, aby podíl na zisku byl spravedlivě dělen mezi stát a těžební společnosti. Zároveň náš návrh respektuje limit 10 % tržní ceny za jednotku množství pro jednotlivé druhy vydobytých nerostů uvedený v § 33 odst. 1 horního zákona. Tento limit navrhuje zachovat i aktuální vládní novela horního zákona.

Obr. 5: výsledky hospodaření uhelných firem jako roční průměr v letech 2009 až 2018 – simulace při 10% úhradách

Pro názornost dopadů takového navýšení jsme simulovali hospodářské výsledky společností za roky 2009 až 2018 **při 10% úhradách z tržní ceny bez korekce nákladovosti na těžbu**. Výsledkem této simulace jsou následující skutečnosti:

- Stát by při této sazbě získal na úhradách za dané období **o 16 miliard Kč více** (z toho **7,8 miliardy od soukromých firem** a 8,2 miliardy od Severočeských dolů, a.s. vlastněných většinově státní firmou ČEZ, a.s.).
- Poměr úhrad z vydobytého nerostu a čistého zisku uvedených společností (tedy podíl státu a společností z celkového dosaženého zisku z těžby) by se změnil na **43 % pro stát k 57 % pro firmy**.
- Poměr úhrad z vydobytého nerostu a vyplacených dividend uvedených společností by se změnil na **38 % pro stát ku 62 % pro jejich vlastníky**.

Roční průměr 2009 až 2018 - simulace při 10% úhradách						
	Provozní výnosy - prodej uhlí	EBITD A	Zisk po zdanění	Vyplacené dividendy	Osobní náklady	Správná úhrada z vyd. nerostu (mil. Kč, dopočet)
Severní energetická, a.s.	3 643,5	1 222,3	466,0	441,8	463,5	364,3
Vršanská uhelná, a.s.	3 120,3	1 308,8	-295,3	1 262,6	333,0	312,0
Severočeské doly, a.s.	9 711,0	3 643,9	1 627,3	1 312,6	1 615,5	971,1
Sokolovská uhelná, a.s.	2 609,6	1 864,5	752,3	126,5	2 088,1	261,0
Celkem	19 084,4	8 039,6	2 550,4	3 143,7	4 500,1	1 908,4

Tab. 2: Uvedené údaje vycházejí z hospodářských výsledků za období 2009 až 2018 upravených o výši úhrad z vydobytého nerostu ze skutečné úrovně na 10 % z tržní ceny bez korekce nákladovosti na těžbu.

Vzhledem k tomu, že se uhelný sektor v posledních letech výrazně mění a ke změně výpočtu úhrad již došlo od roku 2017, je vhodné stejným způsobem simulovat taky samostatně pouze poslední dva roky 2017 a 2018 (ke kterým jsou k dispozici hospodářské výsledky). V takovém případě by hospodaření vypadalo takto:

Roční průměr 2017 až 2018 - simulace při 10% úhradách						
	Provozní výnosy - prodej uhlí	EBITD A	Zisk po zdanění	Vyplacené dividendy	Osobní náklady	Správná úhrada z vyd. nerostu (mil. Kč, dopočet)
Severní energetická, a.s.	2 267,5	387,4	-193,4	0,0	438,5	226,7
Vršanská uhelná, a.s.	3 281,5	1 520,2	-160,7	0,0	360,5	328,2
Severočeské doly, a.s.	8 952,5	3 320,7	1 236,7	1 235,7	1 535,0	895,3
Sokolovská uhelná, a.s.	2 000,0	1 025,7	309,1	172,9	1 850,5	200,0

Celkem	16 501,5	6 254,0	1 191,7	1 408,6	4 184,5	1 650,1
---------------	-----------------	--------------------	--------------------	----------------	--------------------	----------------

Tab. 3: Uvedené údaje vycházejí z hospodářských výsledků za období 2017 až 2018 upravených o výši úhrad z vydobytého nerostu ze skutečné úrovně na 10 % z tržní ceny bez korekce nákladovosti na těžbu.

Společnost Severočeské doly má v této simulaci za období 2017 až 2018 poměr úhrady z vydobytého nerostu **42 % pro stát k 58 % pro firmu**. U Sokolovské uhelné je to **54 % pro stát k 46 % pro firmu**. Dělili by se tak se státem v zásadě spravedlivě.

Simulace však zároveň ukazuje, že společnosti Pavla Tykače by vykazovali ztrátu. Jak již bylo uvedeno v kapitole 2, zarážející jsou rozdíly ve výsledcích těchto firem oproti zbytku hnědouhelného těžebního sektoru a také skutečnosti, že firmy Pavla Tykače vygenerovaly vysoké dividendy v minulosti. Zůstává tedy s otazníkem, do jaké míry jsou výsledky těchto firem odrazem obchodování s dalšími společnostmi stejného vlastníka, spíše než nízkou ziskovostí těžby uhlí.

Lze konstatovat, že **výkaznictví společností Pavla Tykače je velice netransparentní** a hospodářské výsledky za celé sledované období nereflektují vývoj uhelného sektoru resp. reálnou ziskovost daných společností, nicméně **spíše snahu jejich majitele optimalizovat daňové náklady (kyperské matky) a vyvádět peníze do jiných společností majitele**, aby se pak přes půjčky vraceli zpátky atd.

V letech 2017 - 2018 došlo k výrazným změnám ve struktuře společností Pavla Tykače, který zkonsolidoval skupinu Sev.en a do které byly začleněny i sledované těžební společnosti. Byla **zároveň vytvořena Lichtenštejnská tradingová entita Sev.en Commodities AG** (i když drtivá většina jejich aktivit je realizována z pobočky v Praze), která začala obchodovat produkci uhlí i elektřiny celé skupiny. Jelikož těžba uhlí sledovaných dvou společností, jeho následné zpracování a prodej tvoří páteř celé skupiny Sev.en, je nutno ziskovost sledovaných společností vnímat v širším kontextu celé skupiny. Dle jejich webové stránky <http://www.7energy.com/en/about-us/#leadership> EBITDA celé skupiny je 185 mil. EUR tj. více než 4,7 miliardy Kč (oproti vykázané 1,9 miliardy Kč EBITDA za 2 sledované těžební společnosti).

V roce 2019 taky došlo k významným akvizicím skupiny v uhelné energetice (nákup elektráren v ČR a Velké Británii), což indikuje důvěru v ziskovost uhelného byznysu (což koneckonců Pavel Tykač i veřejně deklaruje) a taky dobrou finanční kondici celé skupiny.

Tvrzení těžebních firem, že zvýšení poplatku by je přimělo propouštět, je tedy poněkud matoucí: ve skutečnosti může být těžba hnědého uhlí být i po zvýšení poplatků vysoce lukrativním podnikáním a těmto firmám by se pouze snížil jejich současný astronomický zisk.

Výhrůžky hnědouhelných firem, že by byly nuceny snížit finanční podporu regionů, kde působí, jsou pak vysloveně bizarní. **Dotčené obce by v důsledku zvýšení poplatku dostaly každoročně výrazně víc oproti současnosti**, i kdyby jednotlivé těžební společnosti snížily finanční podporu na nulu. Například Tykačova skupina poskytla dle svých výročních zpráv v letech 2009 - 2016 v regionu dary ve výši 182 milionů korun, ale rozdíl úhrad z vytěženého nerostu v případě 10% sazby je 4,8 miliardy, tedy **25-krát více**.